

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ САМОСТІЙНО-ПІЗНАВАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЕКОНОМІЧНОГО ПРОФІЛЮ

***Анотація.** У статті обґрунтовано ідею комплексного характеру управлінської діяльності; представлено технологію управління самостійно-пізнавальною діяльністю студентів. Її складовою є розроблений автором комплексно-індивідуальний план навчально-наукової та науково-дослідної роботи студентів вищого закладу освіти економічного профілю.*

***Аннотация.** В статье обоснована идея комплексного характера управленческой деятельности; осуществлена презентация технологии управления самостоятельно-познавательной деятельностью студентов. Ее составной частью есть разработанный автором комплексно-индивидуальный план учебно-научной и научно-исследовательской работы студентов высшего учебного заведения экономического профиля.*

***Annotation.** In the article the idea of complex character of the management activity is grounded. The article presents the management technology of the students' self-work. It includes worked out by the author complex and scientific students' work in the higher educational economic institutions.*

Нині вищі навчальні заклади України здійснюють плідну роботу щодо створення адаптованої до європейських стандартів інтегрованої системи забезпечення якості підготовки фахівців.

Не викликає сумніву, що науково-дослідницька діяльність студентів – головний чинник підготовки висококваліфікованих кадрів; без неї практично неможливо здійснити підготовку фахівців на рівні світових вимог.

Але для успішної реалізації мети вищої школи необхідно створити у вищих навчальних закладах необхідні організаційно-педагогічні умови забезпечення ефективного управління даним видом діяльності. Відомо й те, що пізнавальна самостійно-дослідницька діяльність є необхідною умовою розвитку творчих здібностей студентів. Саме вона є вирішальним чинником саморегуляції пізнання та самоствердження особистості.

Відтак теоретико-методологічні та методичні аспекти організації самостійної роботи студентів у процесі оволодіння знаннями розглядали А.М. Алексюк, Л.П. Аристова, В.К. Буряк, М.А. Данилов, Л.В. Жарова, В.А. Козаков, Б.І. Коротяєв, І.Я. Лернер, І.Т. Огородников, В.Ф. Паламарчук, П.І. Підкасистий, О.Я. Савченко, Т.І. Шамова та ін.

Ретельний аналіз праць вчених (В. Бондр, В. Буряк, М. Євтух, О. Сердюк, І. Тимошенко) [1; 2; 3; 4] дає можливість констатувати, що питання управління самостійною діяльністю студентів розглянуто дослідниками не в повній мірі, переважно на рівні окремих методик. До того ж вони в основному висвітлюють організаційну та мотиваційну функції управління і майже не торкаються інших, зокрема „планування”, „облік і аналіз”, „прийняття рішень”, „прогнозування”; бракує й практичне спрямування проведених досліджень, а це в цілому зумовлює актуальність досліджуваної проблеми.

Водночас проблема оптимального управління самостійною діяльністю студентів протягом усіх років навчання у вищому закладі освіти лишається все ще не вирішеною.

Практична діяльність педагога з проектування системи навчально-наукових і науково-дослідних завдань на технологічному, загально-дидактичному та методичному рівнях передбачає розробку комплексу методичного забезпечення науково-дослідної роботи, системи індивідуальних консультацій з організації самостійної діяльності студентів, заснування електронної версії наукового журналу, створення веб-сторінки наукового „Часопису”, електронних варіантів курсових, дипломних робіт, банку індивідуально-орієнтованих проблемних завдань творчого характеру.

Отже, актуальним в нових умовах функціонування вищої школи стає питання підвищення ефективності управління самостійною навчально-пізнавальною діяльністю студентів вищих закладів освіти економічного профілю.

Мета роботи: обґрунтування методичних аспектів управління самостійно-пізнавальною діяльністю студентів вищих навчальних закладів економічного профілю.

Завдання роботи:

1. Розробити комплексно-індивідуальний план навчально-наукової та науково-дослідної роботи студента вищого навчального закладу економічного профілю, картку розвитку творчого потенціалу студента.

Поняття „управління самостійно-пізнавальною діяльністю” студентів з позицій діяльнісного підходу ми розуміємо так: це програмована діяльність адміністративного персоналу, що забезпечує ефективне функціонування навчально-наукового процесу, яку спрямовує керівник на розвиток суб’єктів управління.

Але розвиток творчого потенціалу студента можливий за умови достатнього рівня сформованості потреб, мотивів діяльності, розбудови сприятливого для наукових пошуків інноваційного середовища, вдосконалення змісту і розвою новітніх технологій навчання.

Формування творчо-креативної особистості студента буде успішним за умови використання системно-функціонального, інтегративного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, синергетичного, акмеологічного підходів до процесу управління. Не менш важливою умовою є організація спільної діяльності адміністративного персоналу, викладачів та студентів.

Важливими педагогічними умовами є ведення „Журналу обліку діяльності викладача” з управління тематичною самостійною роботою студентів поза межами розкладу навчальних занять (йдеться про облік консультацій, складання відзивів, написання рецензій, керівництво науково-пошуковою роботою студентів); розробка дидактичної системи вимог, методичних рекомендацій та вказівок до системи самостійних робіт.

Що ж до організації самостійної роботи студентів, то вона буде ефективною за умови повноти навчально-методичного та науково-методичного забезпечення всіх видів самостійних робіт; нормативної визначеності трудомісткості різних видів самостійних робіт; забезпечення студентів необхідними методичними матеріалами; контролю та стимулювання результатів самостійно-пізнавальної діяльності студентів; розробки автоматизованих навчаючих систем в самостійній роботі студентів.

Педагогічною умовою ефективного управління означеним видом діяльності є розробка методичних матеріалів з організації та контролю самостійної роботи студентів. У Черкаському інституті банківської справи Університету банківської справи розроблено структуру методичних матеріалів щодо змісту та організації самостійної роботи, поточного, модульного і підсумкового контролю знань. Вона охоплює зміст навчальної дисципліни, перелік питань, які висвітлюють зміст робочої програми навчальної дисципліни; тематику і плани практичних, семінарських занять зі списками літератури; перелік питань, які необхідно включити до іспиту; зразок екзаменаційного білету; завдання для самостійного опрацювання з методичними вказівками до їх виконання; перелік модульних завдань; тематику поточного контролю; методичні вказівки до виконання завдань поточного контролю для студентів заочної форми навчання та екстернів; список рекомендованих законодавчих та нормативних актів, літератури, періодичних видань, Інтернет-ресурсів.

Обґрунтовуючи ідею комплексного характеру управлінської діяльності у попередніх публікаціях (див. тези доповідей), ми розробили комплексно-індивідуальний план навчально-наукової та науково-дослідної роботи студента фінансово-кредитного факультету Черкаського інституту банківської справи (м. Київ), вищого навчального закладу IV рівня акредитації (табл. 1).

Таблиця 1

Комплексно-індивідуальний план навчально-наукової та науково-дослідної роботи студента фінансово-кредитного факультету Черкаського інституту банківської справи (м. Київ) на всі роки навчання

Розділ 1. Навчально-наукова робота, яку виконують студенти у межах навчального часу								
№ з/п	Види навчально-наукової роботи	Навчальна дисципліна	Вимоги до виконання роботи	Тема роботи	П.І.Б. студента	Курс	Група	Термін виконання

1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Ессе	Банківська справа	1. Опрацювати носії первинної та вторинної інформації. 2. Уніфікувати матеріал та подати коротку інформацію у інтерпретованій формі	Аналіз Закону України „Про банки і банківську діяльність”		I – III		
2	Реферат		1. Коротко обґрунтувати актуальність порушеної проблеми 2. Визначити мету і завдання дослідження 3. Зміст реферату подати у вигляді констатації виявлених фактів 4. Виявити відхилення фактичного стану об’єкта від стану нормативно-правового забезпечення 5. Висновки подати відповідно до завдань дослідження 6. Укласти список літератури	Регулювання фінансового ринку в країнах з розвинутою економікою		I – IV		
3	Експресповідомлення		1. Поінформувати студентів про зміни банківського законодавства 2. Презентація творчої ідеї (демонстрація моделі, синтез-схеми)	Фінансові інструменти міжнародного фінансового ринку		I – IV		
4	Ситуаційна задача творчого характеру		1. Здійснити пошук та відбір необхідної вихідної інформації 2. Здійснити аналіз і обґрунтувати спосіб розв’язання проблеми 3. Запропонувати варіативні нестандартні способи розв’язання ситуаційної задачі 4. Здійснити вибір оптимального рішення з можливих. Запропонувати оригінальний варіант розв’язку задачі	Модель оцінки дохідності фінансових активів		I – IV		
5	Індивідуальне завдання творчого характеру	1. Спираючись на положення Закону України „Про банки і банківську діяльність”, обґрунтувати функції управління комерційними банками 2. Розробити модель управління комерційними банками 3. Поширити метод моделювання на новий клас об’єктів, систем	Особливості акціонерної форми господарювання та основні завдання управління фінансами корпорації		I – IV			
6	Розрахунково-графічна робота	1. Здійснити розрахунки та обґрунтувати їх економічну доцільність	Оцінювання грошових потоків		III – IV			
7	Курсова робота	1. Дотримуватися відповідності змісту розділів темі курсової роботи, логічної побудови завдань поставленим цілям 2. Порушити актуальність теми 3. Адекватність методів, методологічного апарату змісту дослідження 4. Інтерпретувати наведені дані у порівняльному вигляді 5. Узагальнити результати на основі висновків всіх розділів 6. Спрямувати роботу на розробку практичних рекомендацій, подати пропозиції щодо практичного використання результатів дослідження	Управління інвестиційною діяльністю корпорації		III – IV			

			7. Оригінальність змісту роботи 8. Обґрунтованість запропонованих рішень 9. Самостійність проведеного дослідження 10. Практична значущість і наукова цінність роботи. 11. Науковий стиль					
8	Переддиплом на практика		1. Ознайомитися з інструктивно-нормативними документами, які врегульовують банківську діяльність 2. Укласти звіт про проходження практики 3. Використати практичні результати у процесі підготовки курсової, дипломної роботи	Управління інвестиційними ризиками		IV		
9	Дипломна робота		1. У вступі порушити актуальність теми, визначити мету, завдання дослідження 2. Обґрунтувати обрані методи дослідження 3. Коротко викласти нові наукові положення; показати відмінність отриманих результатів від відомих раніше; описати ступінь новизни (уперше отримано, удосконалено, дістало подальший розвиток) 4. Довести, що положення, висновки, рекомендації, виведені в роботі, є обґрунтованими і достовірними 5. Показати й оцінити значення наукових положень з точки зору розвитку (доповнення) наукових знань для вирішення наукової задачі (проблеми) 6. Коротко повідомити про впровадження результатів дослідження (форми реалізації, підкреслити корисність для людини, суспільства отриманий ефект) 7. Відзначити факт апробації результатів дослідження 8. У розділах основної частини подати: огляд літератури за темою дослідження, виклад загальної методики і основних методів дослідження, експериментальну частину і методику дослідження; проведені теоретичні і експериментальні дослідження;	Управління формуванням прибутку		V		

Розділ 2. Науково-дослідна робота, яку виконують студенти поза межами навчального часу

1	2	3	4	5	6	7	8	9
			аналіз і узагальнення результатів дослідження					
10	Реферативний огляд літератури за темою дослідження		1. Укласти список використаної літератури згідно вимог ВАК України	Формування власного капіталу підприємства		III – V		
11	Тези доповіді до конференції		1. Стислий виклад концептуальних положень дослідження 2. Наукова новизна отриманих результатів 3. Дотримання вимог, які висуває фахове видання	Внутрішні джерела фінансування підприємства		III – V		
12	Анотація до		1. Стислий виклад головної	Фінансо		V		

	наукової статті		ідеї роботи у інтерпретації автора однією з іноземних мов, а також українською мовою	ві аспекти реорганізації підприємства				
13	Творчий проект		1. Наявність наукової новизни проекту та інноваційного продукту, його конкурентоздатність; правове забезпечення пакету документів; економічна обґрунтованість доцільності створення інноваційного продукту; виробничі можливості інноваційної структури; ступінь прогресивності технології; соціальна спрямованість; економічний ефект	Фінансова інвестиційна діяльність підприємств		IV – V		
14	Науково-дослідна робота, яку підготовлено до Всеукраїнського конкурсу		1. Укласти план роботи 2. Визначити мету, завдання роботи, об'єкт та предмет дослідження 3. У вступі порушити актуальність проблеми 4. У розділах основної частини розглянути методику і техніку дослідження 5. Запропонувати власні шляхи вирішення проблеми; відзначити коротку суть наукового результату, його достовірність, практичну значущість та джерело, в якому опубліковано результат (описуючи практичну значущість, необхідно	Фінансовий контроль		III – IV		
			вказувати форму і масштаби впровадження наукового результату) 6. Відзначити наукову новизну отриманих результатів; особистий внесок автора в проведення дослідження 7. Висновки до розділів повинні містити коротку суть результату (варто навести цифри та факти), сформулювати новизну результатів, пояснити його практичну цінність, а також викласти коротку суть експерименту та отриманих результатів, їх практичну цінність	Державне регулювання інфляції				
15	Доповідь, яку підготовлено до Дня науки на засіданні наукового товариства		1. Аудіовізуальний супровід доповіді 2. Презентативний характер доповіді 3. Презентація творчих ідей студентів 4. Виставка дипломів студентів	Розвиток банківської науки в Україні		III – IV		

16	Наукова стаття		<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити постановку проблеми у загальному вигляді та показати її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями 2. Проаналізувати останні дослідження і публікації, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми і на які спирається автор використаних джерел 3. Виділити невирішені раніше частини загальної проблеми, котрим присвячено дану статтю 4. Сформулювати мету та завдання роботи 5. Подати виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки й перспективи подальших розвідок у даному напрямку, список літератури 	Особливості передавального механізму в трансформаційній економіці України		IV – V		
17	Наукова доповідь, яку підготовлено до чергового засідання клубу „Феміда”		<p>Доповідь, присвячена Дню прав людини</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Короткий виклад актуального питання 2. Компаративний аналіз чинного законодавства колишнього СРСР і України 3. Дискусійний характер доповіді 4. Оцінювання творчих робіт студентів та визначення переможців 	Реалізація економічних прав громадян в Україні		III – V		
18	Комплексний (спільний) проект		<ol style="list-style-type: none"> 1. Здійснити опис проекту. 2. Навести стислий перелік наукових праць за темою проекту 3. Заходи у процесі виконання проекту (зазначити конкретні спільні дії у кожному році) 4. Виступи на конференціях, симпозіумах 5. Терміни виконання проекту 6. Відповідність проекту створюваної інноваційної структури одному з його типів 	Централізоване регулювання банківської діяльності		IV – V		

Індивідуальний план студента складається з двох розділів: навчально-наукова робота, яку виконують студенти у межах навчального часу, та науково-дослідна робота, яку вони виконують у позанавчальний час.

План має таку структуру: види навчально-наукової та науково-дослідної роботи; навчальна дисципліна, вимоги до виконання роботи; тема; прізвище, ім'я, по-батькові студента; курс; група; термін виконання робіт.

Навчально-наукова робота згідно з індивідуальним планом передбачає підготовку студентом есе, реферату, експрес-повідомлення, індивідуального завдання творчого

характеру, курсової, дипломної робіт, матеріалів переддипломної практики; розв'язання ситуаційної задачі творчого характеру, розрахунково-графічної роботи.

Водночас науково-дослідна діяльність охоплює такі види робіт: реферативний огляд літератури за темою дослідження, підготовка тез доповіді до конференції, анотацій до наукової статті, науково-дослідних робіт до Всеукраїнського конкурсу, наукової статті, доповіді (до Дня науки та інших знаменних дат) на засідання наукового товариства та клубу „Феміда”, розробка творчих та комплексних (спільних) проектів, тощо (табл. 1).

З таблиці 1 бачимо поступове ускладнення видів робіт від курсу до курсу та вимог до їх виконання. Це дає можливість студенту успішно адаптуватися до навчально-наукового процесу.

Доцільно вже на першому курсі ознайомити кожного студента з індивідуальним планом роботи з тим, щоб залучити його до активної творчо-пізнавальної діяльності під час проведення практично-семінарських занять, на засіданні наукового гуртка, студентського наукового товариства. Запропонований нами план покладено в основу автоматизованого управління означеним видом діяльності. Отримавши його, студент зможе ефективно планувати навчально-наукову та науково-дослідницьку роботу, а викладач здійснювати контроль за термінами виконання завдань, поточний та підсумковий контроль успішності, оцінювати навчальні досягнення та результати науково-дослідної діяльності студентів.

У процесі дослідження актуальної проблеми ми розробили електронну картку розвитку творчого потенціалу студента Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи (м. Київ) та рейтинг-лист навчально-наукової та науково-дослідної роботи студента на весь період навчання (5 років) (див. табл. 2,3).

Кожен вид роботи має максимальне значення оцінки (від 2 до 15 балів). Оцінюючи результативність навчально-наукової та науково-дослідної діяльності студентів, викладацький персонал подає дані у навчальний та відповідно науковий відділи інституту. Відтак, методист, співробітники навчальної частини та наукового відділу вносять інформацію до електронної карти кожного студента.

На основі порівняння оцінкових значень студентів визначається рейтинг студентів групи за показниками „навчально-наукова робота” та „науково-дослідна робота”. Про власний рейтинг студент може дізнатися на спеціальному сайті інституту.

До того ж електронна карта дає змогу простежити динаміку розвитку творчого потенціалу студента від курсу до курсу; її дані є підставою для розробки програми індивідуальної роботи зі студентом; прогнозувати результати діяльності.

Результати рейтингування необхідно враховувати у процесі зарахування студентів до магістратури та направлення до аспірантури.

Рекомендації:

У зв'язку з порушеним питанням необхідно:

1. Збільшити обсяг консультативної роботи викладацького персоналу та включити її до педагогічного навантаження.
2. Створити у вищих навчальних закладах сприятливі організаційно-педагогічні умови забезпечення ефективного управління самостійною науково-пізнавальною діяльністю.
3. Узагальнити позитивний досвід зарубіжних країн щодо організації самостійної роботи студентів, посилення методологічної та методичної складових лекційно-семінарських занять.
4. Організувати вільний доступ студентів до закордонних відкритих публікацій, матеріалів виставок, проектів фірм, монографій, патентних фондів.
5. Організувати фонд інтелектуальної власності студентів.
6. У навчальних планах визначити оптимальні межі раціонального планування та контролю за самостійною роботою студентів.

Таблиця 2

Електронна картка розвитку творчого потенціалу студента
Черкаського інституту банківської справи Університету банківської справи (м. Київ)

Види робіт	Перший курс	Максимальний бал	Оцінка експертів	Другий курс	Максимальний бал	Оцінка експертів	Третій курс	Максимальний бал	Оцінка експертів	Четвертий курс	Максимальний бал	Оцінка експертів	П'ятий курс	Максимальний бал	Оцінка експертів
Навчально-наукова робота студентів у межах навчального процесу	Реферативна доповідь	5		Реферативна доповідь	5		Реферативна доповідь	5		Реферативна доповідь	5				
	Ессе	2		Ессе	2		Ессе	2		Ессе	2				
	Експрес-повідомлення	2		Експрес-повідомлення	2		Експрес-повідомлення	2		Експрес-повідомлення	2		Експрес-повідомлення	2	
	Ситуаційна задача творчого характеру	3		Ситуаційна задача творчого характеру	3		Ситуаційна задача творчого характеру	3		Ситуаційна задача творчого характеру	3		Ситуаційна задача творчого характеру	3	
				Індивідуальне завдання творчого характеру	3		Індивідуальне завдання творчого характеру	3		Індивідуальне завдання творчого характеру	3		Індивідуальне завдання творчого характеру	3	
							Розрахунково-графічна робота	5		Курсова робота	10		Курсова робота	10	
										Переддипломна практика	5		Переддипломна практика	5	
										Дипломна робота	15		Дипломна робота	15	

Види робіт	Перший курс	Максималь-ний бал	Оцінка експертів	Другий курс	Максималь-ний бал	Оцінка експертів	Третій курс	Максималь-ний бал	Оцінка експертів	Четвертий курс	
Науково-дослідна робота студентів у позачасовий час	Реферативний огляд літературних джерел за темою дослідження	3		Реферативний огляд літературних джерел за темою дослідження	3		Реферативний огляд літературних джерел за темою дослідження	3		Реферативний огляд літературних джерел за темою дослідження	
							Тези доповіді на конференцію	5		Тези доповіді на конференцію	
							Анотація до наукової статті	2		Анотація до наукової статті	
							Творчий проект	5		Творчий проект	
										Науково-дослідна робота, яку підготовлено до Всеукраїнського конкурсу	
					Доповідь, яку підготовлено до Дня науки на засіданні наукового товариства	5		Доповідь, яку підготовлено до Дня науки на засіданні наукового товариства	5		Доповідь, яку підготовлено до Дня науки на засіданні наукового товариства
											Наукова стаття
					Наукова доповідь, яку підготовлено до чергового засідання клубу „Феміда”	3		Наукова доповідь, яку підготовлено до чергового засідання клубу „Феміда”	3		Наукова доповідь, яку підготовлено до чергового засідання клубу „Феміда”
											Комплексний (спільний) проект

Рейтинг-лист навчально-наукової та науково-дослідної роботи студента
обліково-економічного факультету Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи (м. Київ)

I. Навчально-наукова робота студента

Но мер по порядку	Вид навчально-наукової роботи	Максимал ьна кількість балів
1	Реферативна доповідь	5
2	Ессе	2
3	Експрес-повідомлення	2
4	Ситуаційна задача творчого характеру	3
5	Індивідуальне завдання творчого характеру	3
6	Розрахунково-графічна робота	5
7	Курсова робота	10
8	Переддипломна практика	5
9	Дипломна робота	15
	Всього	50

II. Науково-дослідна робота студента

Номер по порядку	Вид науково-дослідної роботи	Максимальна кількість балів
10	Реферативний огляд літературних джерел за темою дослідження	3
11	Тези доповіді на конференцію	5
12	Анотація до наукової статті	2
13	Творчий проект	5
14	Науково-дослідна робота, яку підготовлено до Всеукраїнського конкурсу творчих робіт студентів	7
15	Доповідь, яку підготовлено до Дня науки на засіданні наукового товариства	5
16	Наукова стаття	10
17	Наукова доповідь, яку підготовлено до чергового засідання клубу „Феміда”	3
18	Комплексний (спільний) проект	10
	Всього	50
	Разом	100

Розроблено комплексно-індивідуальний план навчально-наукової та науково-дослідної роботи студента вищого закладу освіти економічного профілю, який дозволяє поетапно ускладнити дослідні завдання від курсу до курсу, раціонально планувати свою роботу; дотримуватися вимог до виконання науково-дослідної роботи, термінів виконання, ефективно використовувати час.

Подальшими розвідками буде розробка оболонки програмного забезпечення автоматизованої системи управління науково-дослідною діяльністю студентів вищих навчальних закладів економічного профілю.

Література

1. Бондар, В.І. Дидактика: ефективні технології навчання студентів [Текст] / В.І. Бондар; Київський нац. педагогічний університет ім. М. Драгоманова. – К.: КНПУ, 1996. – 129с.
2. Буряк В. Навчальна науково-дослідницька робота студентів [Текст] / В. Буряк, Л. Кондрашова // Радянська школа. – 1990. – №11. – С. 87-91.

3. Євтух М. За педагогічною технологією (До питання про нові методичні підходи при проектуванні навчальних занять у вищій школі) [Текст] / М. Євтух, О.Сердюк // Вища освіта України. – 2001. – №1. – С. 71-81.
4. Тимошенко І. Науковий гурток – важливий чинник формування у студентів навичок фахової та наукової діяльності [Текст] / І. Тимошенко, З. Майшук // Наука і методика. – 2001. – №4. – С. 90-93.

УДК 371.134:37.013.42

Сьомак А.В.

РОЛЬ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ФОРМУВАННІ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ ЛЮДИНИ

***Анотація.** У статті проаналізовано сутність і значення соціальної відповідальності особистості. Визначено місце соціальної відповідальності у структурі життєвої позиції людини.*

***Аннотация.** В статье проанализировано суть и значение социальной ответственности личности. Определено значение социальной ответственности в структуре жизненной позиции человека.*

***Annotation.** The issue and significance of social responsibility were analyzed in this article. Also there was determined the place of social responsibility in the life position's structure of a personality.*

Кожна людина народжена від двох батьків, і є результатом мільйонів збігів та випадковостей. Людина складна і суперечлива істота та, все ж, існує одна головна характеристика, яка необхідна їй як потрібна основа для будівництва. І зветься ця основа життєвою позицією або основною життєвою установкою [5, 136]. Виявлення сутності життєвої позиції людини є однією з невирішених проблем сучасної педагогіки. Сформульовані різноманітні підходи до визначення змісту поняття „життєвої позиції” людини, але все ж таки залишається багато відкритих питань.

Активно досліджували поняття та виділяли основні критерії життєвої позиції В.В. Макаров, Б.Г. Ананьєв, А.В. Морозов, К. А. Абульханова – Славська, Н.М. Амосов, Н.М. Мясіщев, В.Н. Маркін та ін. А соціальну відповідальність як складову життєвої позиції розглядали І.С. Кон, Л.Н. Коган, М. Богданов та ін. З провідних західних дослідників проблемою визначення концепції життєвої позиції займалися Ерік Берн (Eric Berne), Франклін Ернст (Franklin Ernst), Клод Стайнер (Claude M. Steiner) та ін.

Людина народжується на світ як цілісний феномен. Її життєва діяльність залежить від рівня розвитку її, як особистості. Життєва позиція людини формується сукупністю всіх соціальних впливів на неї і, перш за все, системою суспільного виховання. З роками змінюється оточення, а разом з цим і погляди на життя. Але загальні формули життєдіяльності в суспільстві вже складені і, з'явившись на світ, людина застає вже існуюче, певне суспільство, з його визначеним рівнем культурного розвитку. Наше бачення світу, повсякденності засновано на запасі минулого досвіду – як особистого, так і інших людей.

Метою нашого дослідження є визначення ролі соціальної відповідальності у формуванні життєвої позиції людини.

Спосіб життя суспільства, колективу або групи людей – є специфічною суспільною умовою для суб'єкта будь-якого рівня. І ця умова активно впливає на його життєдіяльність. Становлення особистості відбувається в процесі засвоєння досвіду та цінностей певного суспільства. Поняття „життєва позиція” пов'язане з активним, виборчим відношенням людей до суспільства, здатністю робити вибір та приймати рішення згідно з обраною життєвою позицією. Людина засвоює досвід та фіксує цінності певного суспільства, відбувається становлення особистості, а саме – соціалізація. А в процесі соціалізації на ґрунті досвіду складається особиста життєва позиція. У кожної дитини повинен накопичуватися досвід соціально корисної поведінки, досвід життя з високими моральними принципами, які пізніше